

Hvers vegna er mikilvægt að kenna trúarbragðafræði á tímum fjölmenningsar?

Karólína Þórunn Guðnadóttir

Lokaverkefni til B.Ed-prófs
Háskóli Íslands
Menntavísindasvið

HÁSKÓLI ÍSLANDS

Lokaverkefni til B.Ed prófs í grunnskólakennarafræði

Leiðsögukennari: Gunnar J. Gunnarsson

Grunnskólakennardeild

Menntavísindasvið Háskóla Íslands

Júní 2013

Hvers vegna er mikilvægt að kenna trúarbragðafræði í skólum á tímum fjölmennings?

Ritgerð þessi er 10 eininga lokaverkefni til B.Ed-prófs við grunnskólakennaradeild, Menntavísindasviði Háskóla Íslands.

© 2013 Karólína Þórunn Guðnadóttir

Ritgerðina má ekki afrita nema með leyfi höfundar.

Prentun: Bóksala kennaranema á Menntavísindasviði
Reykjavík, Ísland, 2013

Ágrip

Þessi ritgerð er lokaverkefni mitt til B.Ed prófs í grunnskólakennarafræði á Menntavísindasviði við Háskóla Íslands. Hún fjallar um hvers vegna það sé mikilvægt að kenna trúarbragðafræði í skólum á tímum fjölmenningu.

Síðustu ár hefur innflytjendum með ólíka menningarheima fjölgað á Íslandi. Hætta er á fordóum og vanþekkingu gagnvart þessum hópum og er því mikilvægt að skólinn fræði nemendur um ólíka menningarheima og trúarbrögð. Með því er hægt að stuðla að gagnkvæmu umburðarlyndi og virðingu.

Trúarbragðafræði hefur verið umdeild undanfarin ár, sérstaklega meðan hún var enn kölluð kristinfræði. Árið 2007 var haldin ráðstefna á Spáni um hvernig best væri að kenna um trúarbrögð og voru niðurstöður hennar þær að það sé mikilvægt að kenna nemendum um trú og trúarbrögð til þess að nemendur geti virt rétt fólks til að hafa aðrar trúar og pólitískar skoðanir og til að draga úr átökum sem byggðar eru á skilningsleysi. Nemandinn á að hafa faglega þekkingu á mannréttindum og trúfrelsi.

Árið 2013 kom út ný Aðalnámskrá þar sem kemur fram að nemandinn þurfi að hafa skilning á þessum málum en til þess að kennarinn geti frætt nemendur um þessi mál á hlutlausan hátt þá er mikilvægt að hann hafi reynslu á að kenna um trúarbrögð þar sem hann þarf að vera hlutlaus og vekja áhuga og skilning nemenda á efninu.

Formáli

Mig langar að koma nokkrum þakkarorðum til þeirra sem voru mér til halds og trausts við vinnslu þessarar ritgerðar. Ég vil þakka leiðsögukennaranum mínum, Gunnari J. Gunnarssyni fyrir hjálpina og stuðninginn og vil ég þakka vinkonu minni, Önnu Herdísí Pálsdóttur fyrir stuðninginn, yfirlesturinn og ábendingarnar. Einnig vil ég þakka fjölskyldu minni og vinum fyrir hvatninguna og fyrir að vera til staðar fyrir mig.

Þetta lokaverkefni er samið af mér undirritaðri og án aðstoðar utan þeirrar sem tilgreind er og þökkuð í þessum formála. Ég hef kynnt mér Siðareglur Háskóla Íslands (2003, 7. nóvember, <http://www.hi.is/is/skolinn/sidareglur>) og fylgt þeim samkvæmt bestu vitund. Ég vísa til alls efnis sem ég hef sótt til annarra eða fyrri eigin verka, hvort sem um er að ræða ábendingar, myndir, efni eða orðalag. Ég þakka öllum sem lagt hafa mér lið með einum eða öðrum hætti en ber sjálf ábyrgð á því sem missagt kann að vera. Þetta staðfesti ég með undirskrift minni.

Reykjavík, _____. 20__

Efnisyfirlit

FORMÁLI.....	5
1. INNGANGUR	7
2. FJÖLMENNING	8
2.1 FJÖLMENNING Á ÍSLANDI	9
2.2 FJÖLMENNING Í SKÓLUM	11
3. FORDÓMAR OG ÁREKSTRAR	15
3.1 VANPEKKING OG STAÐALÍMYNDIR	17
4. TRÚARBRÖGÐ OG TRÚARBRAGÐAKENNSLA.....	20
4.1 TRÚARBRAGÐAKENNSLA OG FJÖLMENNING	21
4.2 HLUTVERK OG GILDI TRÚARBRAGÐAFRÆÐSLUNNAR.....	22
5. UMRÆÐA OG NIÐURSTÖÐUR.....	25
6. LOKAORD	27
HEIMILDASKRÁ	28

1. Inngangur

Trúarbrögð og trúarbragðafræði hafa verið mikið í umræðu bæði í netheimum og í fjölmöglum síðustu ár. Margir hafa velt fyrir sér hvers vegna eigi að kenna um þetta efni, þetta sé úrelt og vilja sumir foreldrar ekki heyra um að það sé verið að kenna nemendum sínum kristinfræði eða trúarbragðafræði. Aðrir hafa áhyggjur af því að skólinn sé með trúboð, áróður og sé verið að þróngva trúarskoðunum kennarans á nemendur. En á síðustu árum hefur innflyttjendum fjöldað ört á Íslandi og fjölgar þeim á hverju ári. Þessir einstaklingar koma jafnvel frá löndum sem tilheyra annarri menningu en á Íslandi og jafnvel öðrum trúarbrögðum. Hægt er segja að Ísland sé orðið fjölmenningsarsamfélag eða samfélag þar sem eru mörg menningarform og trúarbrögð tilheyra ákveðnu landi.

Í þessari ritgerð ætla ég að fjalla um hvers vegna það sé mikilvægt að kenna trúarbragðafræði í skólum á tímum fjölmennингar. Ég mun útskýra hvað fjölmennning og margmenningarleg samfélög séu og mun ég skoða rannsóknir um innflyttjendur á Íslandi, hvað sé verið að gera fyrir þá, bæði á vinnustöðum og í skólum. Einnig mun ég skoða hvað Aðalnámskrá, Stjórnarskrá Íslands, lög og Barnasáttmáli Sameinuðu þjóðanna segja til um nemendur sem eru með annað móðurmál en íslensku, hvað sé hægt að gera fyrir þá til þess að aðstoða þá við námið.

Ég mun ræða um fordóma og árekstra í samféluginu, hvað séu fordómar og einnig fjalla ég um staðalímyndir og vanþekkingu og hvernig það getur leitt að sér fordóma. Þar næst mun ég fjalla um umburðarlyndi, hvað það sé og hvers vegna það er mikilvægt í fjölmenningsarsamfélagi eins og á Íslandi. Ég tengi þessi hugtök við trúarbragðafræði og hver sé tilgangurinn með þeirri kennslu. Að lokum mun ég draga saman niðurstöður mínar.

2. Fjölmenning

Til þess að geta rætt um hvers vegna það sé mikilvægt að kenna nemendum trúarbragðafræði á tímum fjölmenningar þá er ágætt að byrja á að skilgreina hugtökin, fjölmenning og fjölmenningarhyggja. Fjölmenningarhyggja er ákveðin hugmyndafræði sem felur í sér að í margbreytilegum samfélögum þurfi að vera virk samskipti á milli mismunandi menningarhópa til þess að allir njóti sama réttar, hafi sömu möguleika, allir séu jafn mikilsverðir og að valdaskipting samfélagsins sé óháð uppruna og menningu. Fjölbreytileikinn er því mikilvægur auður sem ber að nýta. Það er nánast aldrei talað um fjölmenningu eina og sér heldur er rætt um fjölmenningarlegt samfélag, fjölmenningarlegan skóla, fjölmenningarlegan vinnustað o.s.frv. Þá er átt við að ólíkir einstaklingar séu með margskonar menningu í sama landi. Þeir eru með mismunandi hefðir, trúarbrögð, tungumál, siði og viðhorf en búa samt í sama landi og starfa á jafnréttisgrundvelli (Guðrún Pétursdóttir, 2006). Þegar rætt er um að við séum á tímum fjölmenningar þá er einfaldlega átt við nútíma fjölmenningarsamfélag.

Samkvæmt Bhikhu Parekh, prófessor í stjórnmálafræði í Bretlandi og höfundi á sviði fjölmenningarfræða, felur menningarlegur fjölbreytileiki nútímasamfélaga í sér þrenns konar tegundir. Í fyrsta lagi þó að flestir þegnar ákveðins ríkis eigi sameiginlega menningu þá séu aðrir sem hafi annaðhvort ólíkar skoðanir og venjur sem tengjast tilteknum sviðum lífsins eða þrói með sér tiltölulega ólíkan lífsstíl. Í öðru lagi séu sumir þegnar samfélagsins gagnrýnir á tilteknar grundvallarreglur eða gildi ríkjandi menningar og vilji því endurskipuleggja hana. Í þriðja lagi sé, í flest öllum samfélögum, að finna nokkur minni samfélög og lifa þau samkvæmt sínum eigin trúarskoðunum og gildum. Sem dæmi má nefna innflytjendur. Þó að þessar þrjár tegundir fjölbreytni samfélaga eigi margt sameiginlegt þá eru þær ólíkar í nokkrum grundvallaatriðum. Fyrsta tegundin vill víkka út hina sameiginlegu menningu án nokkurra breytinga. Önnur tegundin lýsir lífssýn sem ríkjandi menning, annaðhvort afneitar að fullu eða viðurkennir fræðilega en hunsar í framkvæmd. Þriðja tegundin er hinsvegar annars eðlis. Henni er viðhaldið af minni samfélögum sem hvert hafa eigin sögu og lífsstíl sem þau vilja viðhalda og miðla. Fjölbreytileikinn er því mjög

öflugur og þrauseigur og er hann bæði auðveldur og erfiður að aðlaga. Það fer allt eftir dýpt hans og kröfum (Parekh, 2000, bls 268-273).

Talað er um margmenningarleg samfélög og fjölmenningarleg samfélög og eru þessi tvö hugtök ólík. Þegar talað er um margmenningarleg samfélög er átt við samfélög þar sem fólk með ólíka menningu, þjóðerni, þjóðernislegan uppruna og trú býr á sama landssvæði en hefur lítil samskipti við hvert annað. Hið ólíka er litið hornauga og er það jafnvel notað sem réttlæting fyrir mismunun. Minnihlutahópar eru umbornir en ekki viðurkenndir eða metnir að verðleikum. En þegar talað er um fjölmenningarleg samfélög þá er átt við samfélög þar sem fólk með ólíka menningu og bakgrunn býr á sama landssvæði en eru með opin samskipti sín á milli og er gagnnæm virðing á milli þeirra. Enginn er æðri eða lægri og allir hafa sama rétt. Til þess að geta talað um fjölmenningarlegt samfélag verður þessi gagnnæma virðing og jafnrétti að eiga sér stað (Guðrún Pétursdóttir, 2006).

2.1 Fjölmenning á Íslandi

Ísland er fjölmenningarlegt samfélag. Strax í byrjun lýðveldis Íslands árið 1944 þá var skráð í 65. grein Stjórnarskráarinnar að:

„Allir skulu vera jafnir fyrir lögum og njóta mannréttinda án tillits til kynferðis, trúarbragða, skoðana, þjóðernisuppruna, kynþáttar, litarháttar, efnahags, ætternis og stöðu að öðru leyti“ (Stjórnarskrá lýðveldisins Íslands nr. 33/1944/1995).

Var þetta ákvæði í Stjórnarskránni óbreytt til ársins 1995 þegar ákvæði um jafnan rétt karla og kvenna var bætt við. Lögin um íslenskan ríkisborgarárétt nr. 100 hafa verið í gildi frá 1952 en lög um útlendinga nr. 96 og lög um atvinnuréttindi útlendinga nr. 97 voru sett árið 2002. Árið 2003 var gefin út reglugerð um útlendinga. Þar er að finna að það sé skylda fyrir innflytjenda að sækja tíma í íslensku en í 50. grein kemur fram að sá aðili sem sækir um búsetuleyfi á Íslandi skuli hafa sótt námskeið í íslensku fyrir útlendinga í samtals 150 stundir. Þarf umsækjandi að leggja fram vottorð til að staðfest þáttöku í námskeiði og um ástundum (Reglugerð um útlendinga nr. 50/2003). Í janúar 2007 var lögð fram stefna ríkisstjórnarinnar um

aðlögun innflytjenda. Var kveðið á um að það yrðu úrbætur á íslensku kennslu fyrir innflytjendur auk þess sem tryggt yrði að allir íbúar landsins myndu njóta sömu tækifæra. Einnig var rætt um að innflytjendur yrðu virkir þáttakendur í samfélagini og á sem flestum sviðum mannlífsins og að þeim skyldu tryggður betri aðgangur að upplýsingum um íslenskt samfélag. Í kjölfarið lagði menntamálaráðuneytið fram 100 milljónir til íslensku kennslu fyrir útlendinga (Önundur Páll Ragnarsson, 2008).

En þrátt fyrir að lög hafa verið sett um innflytjendur til að þeir njóti jafnréttis hefur þetta ekki gengið eftir eins og ætla mætti. Margar rannsóknir hafa verið gerðar sem tengjast innflytjendum, íslensku kennslu og vinnustað þeirra. Árið 2002 gerði Ragnheiður Kristinsdóttir rannsókn á kennslu í íslensku sem erlendu tungumáli fyrir fullorðna innflytjendur. Var hún sögð vera sú fyrsta sinnar tegundar. Var megin tilgangur rannsóknarinnar að lýsa því hvernig framkvæmd íslensku kennslu fyrir útlendinga væri háttað. Var þá skoðað námsefni, kennsluaðferðir og heildarskipulag á námskeiðum út frá sjónarhorni nemenda og kennara. Einnig var stefna stjórvalda í málefnum innflytjenda og tungumálanámi skoðuð út frá nýjustu lögum og gerð grein fyrir stöðu mála á hinum Norðurlöndunum. Leiddu niðurstöður það í ljós að fólk sem starfaði að málefnum íslenskunámskeiða fyrir útlendinga þótti skipulag við kennslu og námsefnisgerð vera ábótavant. Nemendur töldu að það þyrfti að huga betur að menntun kennarana og að skipulag námskeiðanna mætti einnig vera betra. Var lagt til að menntamálaráðuneytinu yrði falið að setja reglur um námskeið og próf í íslensku fyrir innflytjendur og væru skyldunámskeiðin ókeypis (Ragnheiður Kristinsdóttir, 2007, bls 224).

Árið 2000 gerði Gallup könnun á meðal útlendinga um menntun þeirra. Niðurstöðurnar hljóðuðu svo að rúm 50% þáttakenda taldi að menntun sín, sýn eða reynsla ekki nýttust hér á landi. 85% þáttakenda svöruðu þó að þeim liði mjög vel á Íslandi en höfðu sumir orðið fyrir aðkasti vegna kynþáttar sinnar.

Mikill fjöldi innflytjenda kemur til Íslands á hverju ári frá ýmsum löndum. Fjölmennastir eru Pólverjar en alls eru 9363 einstaklingar ættaðir frá Póllandi búsettir á Íslandi árið 2013 (Hagstofa Íslands, 2013). Það eru rúm 37% af heildarfjölda innflytjenda en samkvæmt Hagstofunni þá voru innflytjendur samtals 25.693 þann 1. janúar 2011. Á eftir þeim eru innflytjendur frá Litháen, Filippseyjum,

Taílandi og Þýskalandi fjölmennastir. Árið 1998 voru flestir innflytjendur ættaðir frá Danmörku eða Svíþjóð. Þannig að margt hefur breyst á þessum 15 árum.

2.2 Fjölmenning í skólum

Í kaflanum íslenska sem annað tungumál í Aðalnámskrá grunnskóla frá árinu 2007 stendur:

Með kennslu í íslensku sem öðru tungumáli er stefnt að því að nemendur verði hæfir til að taka fullan þátt í íslensku samfélagi sem tvítyngdir einstaklingar með rætur og innsæi í two eða fleiri menningarheima og auðgi með því íslenskt mannlíf. Markmiðin fela í sér að íslenska sem annað tungumál sé lykill að

- íslensku skólastarfi
- íslensku samfélagi
- virku tvítyngi
- tveimur menningarheimum

Menntun og velferð nemenda er sameiginlegt verkefni heimila og skóla og samstarfið þarf að byggjast á gagnkvæmri virðingu, trausti, samábyrgð og gagnkvæmri upplýsingamiðlun. Mikilvægt er að skólar leiti allra leiða til að bjóða foreldrum og forráðamönnum af erlendum uppruna að taka þátt í foreldrastarfi og styðja þannig menntun barna sinna (Aðalnámskrá grunnskóla, 2007, bls 20).

Árið 2013 kom ný Aðalnámskrá út og í íslenskukaflanum má finna undirkafla tileinkaðan fyrir nemendur með annað tungumál en íslensku. Þar segir:

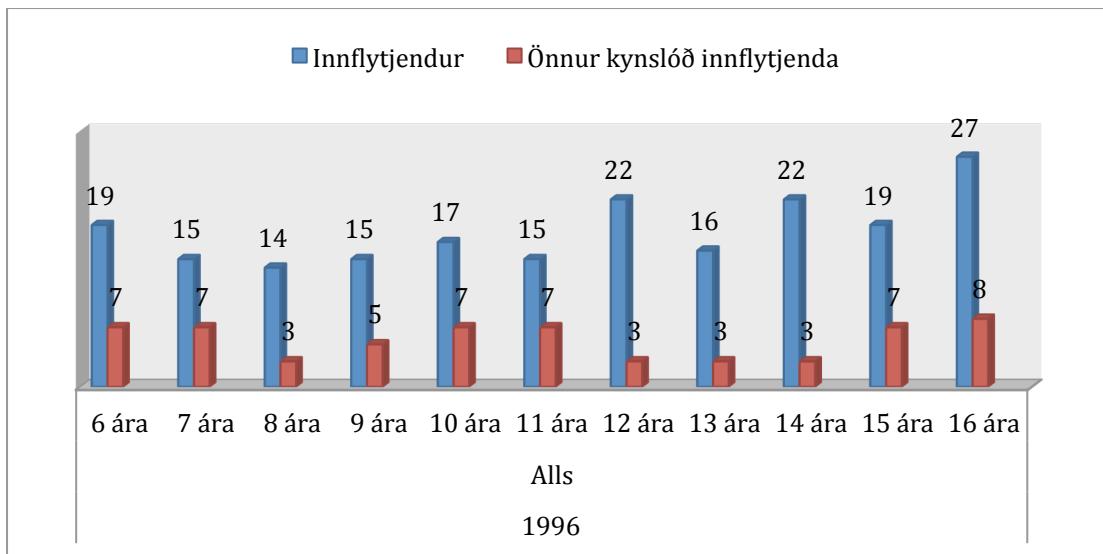
„Uppruni nemendanna er mjög mismunandi. Mál sumra er ef til vill af sömu ætt og íslenska og kunnugt mörgum kennurum, svo sem enska, þýska og norræn mál.... Aðrir nemendur hafa alls óskylt mál að móðurmáli og jafnvel annað leturkerfi.... Þessir nemendur þurfa oft talsverða aðstoð í skólum þó

svo það sé ekki ljóst í byrjun. Það er mikilvægt fyrir sjálfsmynd nemenda með annað móðurmál en íslensku að tekið sé tillit til þekkingar þeirra og færni í eigin móðurmáli og nauðsynlegt að þeir viðhaldi því. Skipulag íslensku sem annars tungumáls á einstökum skólastigum grunnskóla tekur mið af aldri, þroska og þörfum nemenda.... Mikilvægt er að nemendur með annað mál en íslensku þrói með sér læsi, lestur og ritun, líkt og lagt er til um aðra nemendur. Það er og brýnt að þeir fylgi skólafélögum í námi í öðrum greinum skólans, svo sem kostur er. Íslenskunámið, og þar með talið læsi ætti að vera samtvinnanámi á ýmsum námssviðum skólans" (Aðalnámskrá grunnskóla, 2013).

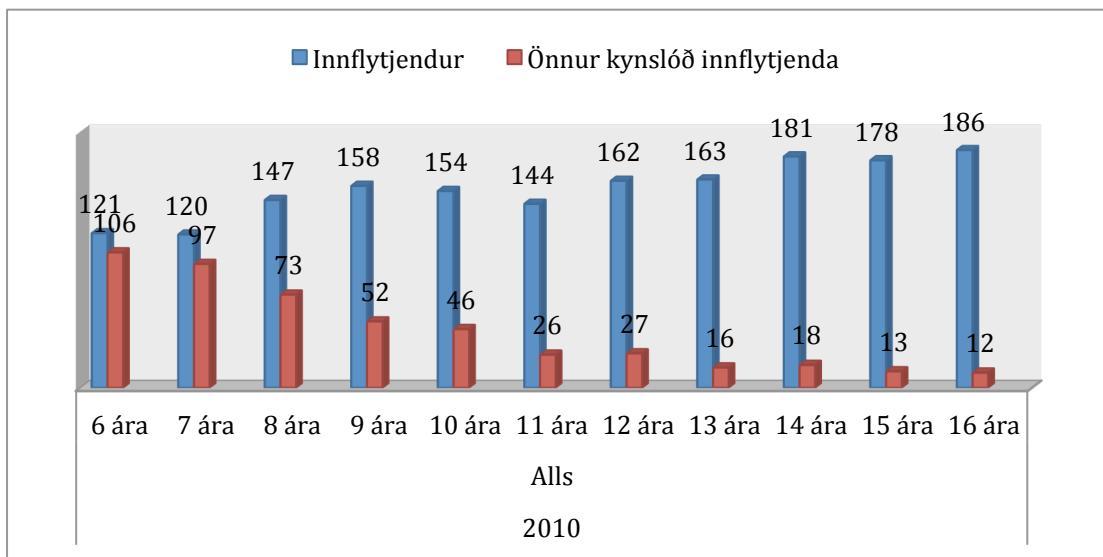
Þegar skoðað er fjölmenningu í íslenskum grunnskólum kemur í ljós að fjölmenningshugtakið höfðar oftar en ekki til uppruna og þjóðmenningar og er ástæðan líklegast að nemendur sem flytja til Íslands skera sig úr vegna þess að þeir tala ekki íslensku (Björk Helle Lassen, Fríða B. Jónsdóttir og Hildur Blöndal o.fl., 2007, bls 162).

Á hverju ári kemur fjöldi innflytjenda til Íslands og sækja um ríkisborgarárétt. Samkvæmt Hagstofu Íslands þá fluttu 41 innflytjandi til Íslands árið 1990. Árið 2010 voru innflytjendurnir samtals 1886. Augljóslega þýðir það að nemendur með annað móðurmál en íslensku hefur fjölgáð gríðalega á þessum 20 árum. Samkvæmt Hagstofu Íslands voru 201 nemandi í grunnskóla frá 6 – 16 ára árið 1996 sem var innflytjandi. Á sama ári voru 60 nemendur af annarri kynslóð innflytjenda í grunnskóla (Hagstofa Íslands, 2013).

Árið 2010 voru innflytjendur í grunnskólum á Íslandi orðnir samtals 1714 talsins. Nemendur af annarri kynslóð innflytjenda voru orðnir 486 talsins.

Hagstofa Íslands. (sótt
2. apríl 2013)

Hagstofa Íslands. (sótt
2. apríl 2013)

Þetta er gríðaleg fjölgun nemenda með annað móðurmál heldur en íslensku.

Árið 1992 skipaði menntamálaráðherra starfshóp sem áttu að skoða hvernig hægt væri að komast í móts við þarfir erlendra nemenda á grunnskólastigi í tengslum við samskipti heimilis og skóla, íslenskunám, aðlögun og móðurmál þeirra. Hætt var að kalla þessa nemendur nýbúa heldur frekar nýja Íslendinga, innflytjendur eða

nemendur með íslensku sem annað tungumál. Í dag er talað um gagnkvæmt félagslegt aðlögunarferli nemenda sem koma erlendis frá og þeirra sem fyrir eru. Einnig hefur umræðan um kennslu í og á móðurmáli nemenda breyst. Aukin áhersla er lögð á að nemendur nemi á móðurmáli svo það bitni ekki á annarri menntun þeirra á meðan þeir nái ógum mikilli færni í íslensku til að skilja inntak námsefnis og kennslu. Mest hefur þó áunnist með pólskuna. Skólar geta pantað pólskar náms og yndislestrarbækur hjá Bæjar- og hérðasbóksafninu á Selfossi. Einnig geta nemendur nýtt sér námsvefi á átta tungumálum sem er að finna á Fjölmennigarvef Breiðholtsskóla (Björk Helle Lassen, Fríða B. Jónsdóttir og Hildur Blöndal o.fl., 2007, bls 163).

3. Fordómar og árekstrar

Í 26. grein mannréttindayfirlýsing Sameinuðu þjóðanna frá 1. des 1948 segir: „...2) Menntun skal beina í þá átt að þroska persónuleika einstaklinganna og auka virðingu fyrir mannréttindum og grundvallarfrelsi. Hún skal miða að því að efla skilning, umburðarlyndi og vináttu meðal allra þjóða, kynþátta og trúarhópa og að styrkja starf Sameinuðu þjóðanna í þágu friðar.“ (Mannréttindayfirlýsing Sameinuðu þjóðanna, 2008, bls 13).

Eins og kom fram að ofan þá hefur innflytjendum fjölgæð síðustu árin og tilheyra margir þeirra annari menningu og trúarbrögðum en meiri hluti íbúa á landinu. Í 30. grein um réttindi barnsins í Barnasáttmála Sameinuðu þjóðanna segir:

„Í ríkjum þar sem minnihlutahópar hafa myndast vegna sérstakra þjóðháttar, trúarbragða eða tungumála, eða þar sem frumbyggjar eru, skal barni sem heyrir til slíks hóps ekki meinað að njóta eigin menningar, játa og iðka eigin trú, og nota eigið tungumál í samfélagi með öðrum í hópnum“ (Barnasáttmáli Sameinuðu þjóðanna, 1992).

Sigurður Pálsson ræðir um þetta mál í bók sinni Uppeldisréttur frá árinu 2011. Samkvæmt þessum reglum Sameinuðu þjóðanna mega börn sem aðhyllast íslam játa og iðka trú sína í skólanum. Múslimar eiga að biðja bænir fimm sinnum á dag, á morgnanna, í hádeginu, eftirmiðdaginn, á kvöldin og svo rétt áður en þau fara að sofa. Yfirleitt þurfa börn ekki að biðja bænirnar svona oft en þegar þau eru komin á unglingsaldur þá vilja þau kannski biðja bænir sínar og þá á skólinn að geta útvegað þeim stað til þess. (Sigurður Pálsson, 2011, bls. 75). Einnig gæti verið að einhver nemandi vilji taka þátt í föstunni Ramadan og þarf þá skólinn að vera undirbúinn fyrir það. En svona nokkuð vekur athygli annarra nemenda sem aðhyllast ekki sömu trú og því þarf að koma í veg fyrir að nemandinn verði fyrir fordómum vegna trúar sinnar.

Í 2. grein grunnskólalaganna frá 2008 er sagt að skólastarfið skuli einkennast af:

„umburðarlyndi og kærleika, kristinni arfleið íslenskrar menningar, jafnrétti, lýðræðislegu samstarfi, ábyrgð, umhyggju, sáttfýsi og virðingu fyrir manngildi“ (Lög um grunnskóla nr 91/2008).

En fólk vill oft misskilja hvað umburðarlyndi er og vill meina að umburðarlyndi sé að þeim sé sama og hafði enga skoðun á málefnum. En umburðarlyndi er í raun allt annað og samkvæmt Sigurði Pálssyni felur umburðarlyndi:

„í sér rétt til að hafa skoðun og berjast fyrir henni. Jafnframt krefst það þess að menn geri sér far um að kynna sér og skilja andstæðar skoðanir, temji sér heiðarleg andmæli og geri rétta grein fyrir skoðunum andstæðinga sinna áður en þeim er andmælt“ (Sigurður Pálsson, 2011, bls 60).

En auðvitað er ekki verið að ræða um að skólinn sé vígvöllur ólíkra skoðana, heldur að fólk sé meðvitað um að engir eru eins og á fólk að virða skoðun annarra án fordóma.

Siðmennt er félag sem var stofnað árið 1990 og hefur það aðhyllst borgaralegar fermingar og mótmælt tengslum skóla og kirkju. Samkvæmt kenningum þeirra á skólinn að vera griðastaður barna, þeir eiga að vera veraldlegir og á kirkjan ekki að hafa neitt vald þegar kemur að skólum. Hinsvegar eru þeir hlynntir trúarbragðakennslu í skólum og segja þeir að það sé mikilvægt að kenna nemendum trúarbragðafræði á hlutlausán hátt enda er að finna trúarbragðafræði í námskrá grunnskólanna. Kristinfræðikennsla hefur verið mikið gagnrýnd af Siðmennt og vilja þeir meina að í kristinfræði hafa verið stunduð ákveðin trúboð (Siðmennt 2013).

En hver er munurinn á boðun og fræðslu? Samkvæmt Sigurði Pálssyni er boðun þegar að einstaklingurinn segir öðrum frá einhverju og tekur ekki til greina að hann hafi rangt fyrir sér. Sem dæmi má nefna ef trúboð væri í skólum þá myndi kennari segja nemendum frá Jesú Kristi og að kraftaverk hans og Biblían væri sönn án þess að koma með einhverjar sannanir um það og nemendur ættu ekki að efast um orð kennarans. Fræðsla hinsvegar er allt annað. Fræðsla á að vera hlutlaus miðlun þekkingar um málefni án þess að taka afstöðu eða persónulegar athugasemdir séu settar inn í málefnið. Sá sem er í hlutverki fræðarans á að vera hlutlaus. Dæmi um þetta er kennari sem fræðir nemendur um Jesú Krist án þess að koma því inn að þetta sé satt og þetta hafi í raun og veru gerst. Trú og lífsskoðanir kennarans skipta engu máli og á kennarinn ekki að innræta nemendum að einhver trú sé merkilegri en önnur (Sigurður Pálsson, 1997, bls 23).

Vanþekking og skilningsleysi eru jarðvegur fordóma (Sigurður Pálsson, 1997, bls 147). Þekking á átrúnaði er lykill af skilningi á eigin menningu og annarra. Í Aðalnámskrá grunnskóla má finna rök fyrir fræðslu á trúarbrögðum og á skólinn að stuðla að alhliða þroska nemenda og þar á meðal trúarlegur þroski. Á skólinn ekki að vera í trúboðshlutverki heldur er honum ætlað að miðla þekkingu, reynslu og auka skilning nemenda til að getað stuðlað að umburðarlyndi í trúarlegum efnum. Með því að sneiða framhjá trúarbragðafræði er verið að gefa til kynna að þetta fag skiptir ekki máli og ýtir það undir vanþekkingu og fordóma gagnvart öðrum menningarheimum.

3.1 Vanþekking og staðalímyndir

Þrátt fyrir að vera komin á 21. öldina eru kynþáttafordómar enn daglegt brauð. Margir tengja kynþáttafordóma við nasismann eða ku klux klan, sem vildu sjá fólk af afrískum uppruna burt úr landinu en kynþáttafordómar eru mun flóknara fyrirbæri (Guðrún Pétursdóttir, 2001, bls 18). Kynþáttafordómar eða rasismi breytist eftir samfélögum og getur samfélagið, fjölskyldan og vinir haft áhrif á rasismann.

Talað hefur verið um innflyttjendur sem vandamál en lítið um árekstrana sem þeir lenda í vegna þess að þeir tilheyra ákveðnum menningarhóp. Fordómar eru að við dæmum eitthvað eða einhvern áður en við þekkjum hann. Einstaklingurinn er dæmdur út frá staðalímyndum. Samkvæmt Guðrúnu Pétursdóttur eru staðalímyndir alhæfing á yfir ákveðinn hóp sem fólk hefur séð í t.d bíómyndum, bókum, fjölmíðlum eða úr umhverfinu (Guðrún Pétursdóttir, 2001, bls. 19). Fólk dæmir fyrirfram og flokkar einstaklinga í hópa í tengslum við húðlit, trú, menningu, uppruna og hegðun (bls. 18). Þegar einstaklingur er dæmdur eftir staðalímyndum er verið að tala um fordóma.

Mjög algengt er að sjá ef einstaklingur fremur glæp og fréttamenn fjalla um glæpinn þá nefna þeir yfirleitt að glæpamaðurinn var af erlendum uppruna. Ef glæpamaðurinn er íslenskur þá er það ekki nefnt. Þetta ýtir undir fordóma gegn fólk af erlendum uppruna því þau virðast fremja oftar glæpi heldur en Íslendingar.

Lengi hafa móslimar verið litnir hornauga á hér á landi. Fyrst hefur það verið vegna Tyrkjaránsins fræga, þegar Tyrkir réðust á Ísland árið 1627, drápu fólk og rændu og seldu þau sem þræla í Alsír. Líklegast voru þetta nú ekki Tyrkir vegna þess

að Alsír var ekki hluti af Tyrkjaveldi svo líklegast voru staðalímyndir notaðar þegar skrifað var um Tyrkjaránið (Þorsteinn Helgason, 2006).

Síðar varð árásin á World Trade Center og Pentagon þann 11. september 2001, þegar nokkrir meðlimir hryðjuverkasamtakanna Al Qaeda rændu fjórum flugvélum, fullar af farþegum og létu þær fljúga á Tvíburaturnana og á Pentagon og drápu mörg hundruð manns. Fjórðu vélinni var hinsvegar flogið á jörðu vegna þess að farþegarnir gerðu uppreisn. Mikil reiði varð vegna þessara árása og innan við tveggja ára varð mikið stríð í Afghanistan og Írak til þess að uppræta þessi hryðjuverkasamtök og hafa mörg hundruð þúsund manns láttist vegna þessa stríðs. Eftir svona mikla neikvæða umræðu um móslima eins og verið hefur í fjöldum, bæði vegna stríðsins og hve ólík gildi eru á milli Vesturlandaíbúa og móslima. Þá hvað fólk krefst skýringa á hvers vegna Al Qaeda réðust á Bandaríkjum og ganga sumir svo langt að segja að móslimar eða Arabar réðust á Bandaríkin. Þar eru staðalímyndirnar komnar aftur. Björn Þorsteinsson skrifaði grein á Vísindavefnum og velti fyrir sér ástæður þess að Al Qaeda réðust á Bandaríkin og leitaði hann skýringa, trúarlega séð. Hann vill meina að í einföldstu og öfgafyllstu mynd hafi þessir menn verið reknir áfram í blindu trúarofstæki og að vesturlandaíbúar séu trúleysingjar, stundi guðlast og bera enga virðingu fyrir neinu (Björn Þorsteinsson, 2001). En því má ekki gleyma að fæstir móslimar voru hlynntir þessari árás og almennt eru móslimar friðsamir. Meginatriði í íslamstrú eru bænir, að tilbiðja einn guð, færa fátækum ölmusu, fara í pílagrímsferð og fasta í Ramadan mánuði (Molloy, 2010, bls 431 – 437.). Í Kóraninum er fjallað um jihad sem merkir barátta eða átok en í íslensku hefur verið sagt að það merki heilagt stríð (Magnús Þorkell Bernharðsson, 2004). Heilagt stríð er rangt því í Kóraninum er ekkert fjallað um stríð við aðrar þjóðir og stendur í Kóraninum að móslimar eiga að vera umburðarlyndir gagnvart öðrum trúarbrögðum. Jihad hefur í raun tvær merkingar. Sú fyrri er hið innra jihad eða að lifa rétt og fara eftir boðum Allah. Seinna er hið ytra jihad eða auka skilning á réttum hugmyndum íslam, réttlæti og siðferði. (Molloy, 2010, bls 482-483).

Misskilningur og vanþekking á trúarbrögðum og hegðun manna sem aðhyllast önnur trúarbrögðum en við leiðir til fordóma og má nefna andstöðu Íslendinga við að móslimar megi byggja mosku á Íslandi. Til eru síður á vinsælum netmiðlum eins og

facebook þar sem Íslendingar mótmæla byggingu mosku á Íslandi því að með byggingu hennar muni múslimar flykkjast til landsins og friðurinn verði úti.

Með almennri þekkingu á trúarbrögðum er hægt að koma í veg fyrir fordóma, vanþekkingu og rasisma í þjóðfélaginu svo allir geti lifað í sátt og samlyndi.

4. Trúarbrögð og trúarbragðakennsla

Til þess að geta skilið trúarbrögð verður maður að geta skilgreint þau. Samkvæmt Meredith McGuire er hægt að skilgreina trúarbrögð í tvennis konar flokka. Þær kallast inntaksbundin skilgreining (substantial definition) og hlutverksbundin skilgreining (functional definition). Inntaksbundna skilgreiningin segir til um hvert inntak trúarbragðanna eru. Hún er oft notuð til þess að rannsaka trúarbrögð í stöðugu umhverfi. Hún reynir að skilgreina hvað er eðlilegt í trúarbrögðum og hvað er yfirnáttúrulegt. Þessi skilgreining er mest notuð á Vesturlöndunum og hugmyndum Vesturlandaíbúa um veruleikann (McGuire, 1992, bls 11).

Gallinn við þessa skilgreiningu er sú að hún er of þröngsýn (McGuire, 1992, bls 12). Hún er byggð aðeins á hugmyndum vesturlandanna, er sögulega og menningarlega bundin og byggð á þeim hugmyndum að trú gerist aðeins á einum stað og á einum tíma. Þessi skilgreining á einnig erfitt með að meta breytingar inn í trúarbrögðum. Ef trú er aðeins þekkt undir ákveðnum merkjum í sögulegu samhengi, þá eru allar breytingar táknaðar um önnur trúarbrögð eða jafnvel vantrú. Trúarbrögð eru sífellt að breytast og sem dæmi má taka að á fjórtándu öld var kristnin mjög sterkt afl sem snerti líf fólks, hvort sem það var heima, í vinnu, í menntun og fleira. Fólk gifti sig áður en það fór að stunda kynlíf og eignast börn en í dag er fólk ekkert öðruvísni þótt það eignist börn áður en það gifti sig og jafnvel eru einstæðar mæður eðlilegur hlutur í dag. En þrátt fyrir að það sé galli hversu nákvæm þessi skilgreining á trúarbrögðum sé, þá er það líka kostur. Hún er bæði nákvæm og handhæg í rannsóknum á trúarbrögðum. Hún horfir líka meira sögulega og menningarlega á trúarbrögðin frekar en hlutverksbundna skilgreiningin.

Hlutverksbundna skilgreiningin horfir meira á hvað trúin gerir fyrir einstaklinginn og samfélagið. Trúin er því skilgreind hvernig hún uppfyllir félagslegt hlutverk sitt. Eitt helsta sérkenni hlutverksbundnu skilgreinarinnar er hvernig horft er á félags-eiginleika á þess sem er talið er heilagt. Í inntaksbundnu skilgreiningunni er litið á eðlislægu gæði tilbeïðslunnar en hlutverksbundna skilgreiningin lítur á hegðun dýrkendanna. Sem dæmi má nefna líta kristnir menn á messuvínið og brauðið að það sé heilagra en annað vín og brauð. Þar með geta eðlilegir hlutir eins kerti, bækur, vatn, olía og fleiri hlutir heilagir (McGuire, 1992, bls 13 - 14).

Hlutverksbundna skilgreiningin horfir á sömu hluti og inntaksbundna skilgreiningin en hún horfir á hlutina í víðara samhengi. Báðar skilgreiningarnar hafa sína kosti og galla og snýst þetta aðeins um aðferð eða nálgun í túlkun trúlegra málefa og fyrirbæra (McGuire, 1992, bls. 15). Mikilvægt er að vita um þessa kosti þessara skilgreininga áður en þær eru notaðar.

Öll trúarbrögð hafa vitrænt yfirbragð og mólast þau af því sem fylgismenn þeirra vita um heiminn (McGuire, 1992, bls 16). Margir líta á trúarbrögð sem skoðun fólks frekar en reynslu en í raun er hvortveggja viska fyrir einstaklinginn. Ef einstaklingur trúir því að það séu til illir andar þá eru þeir til í undirmeðvitundinni og þar með mólast líf manneskjunnar, reynsla og hegðun. Trúað fólk notar trúna á hverjum degi til þess að taka ákvarðanir, hvort sem það tengist hjónabandi, vinnu, frjósemi eða dauða.

Trúarbrögð hjálpa einstaklingnum að ákveða hvaða ákvarðanir eru góðar og eftirsóknarverðar og hvaða ákvarðanir séu slæmar og eigi að forðast. Einnig getur trúin hjálpað fólk með sömu reynsluna að tengjast böndum. Samvera með öðrum meðlimum trúarhópsins getur minnt fólk á af hverju það trúir og af hverju það skiptir máli.

Nýlega var trú skilgreind félagsfræðilega, ekki einungis á Vesturlöndum, heldur var hún líka skilgreind frá sjónarhorni annarra trúarbragða í heiminum (McGuire, 1992, bls 22). Hún er skoðuð á þann hátt að hún sé hliðstæð trúarlegri hegðun í vestrænu samfélagi og í einfaldari samfélögum. Þessi áhersla leiðir að því að trú frá félagsfræðilegu sjónarhorni er mikilvæg í nútímakenningu, frá einstaklingnum til samfélagsins og áhrif þjóðfélagsbreytinga á einstaklinginn.

Mikilvægt er að kenna nemendum um þessar tvær skilgreiningar í trúarbragðafræði til þess að auka skilning nemenda um trúarbrögð heimsins og hvað þau þýða fyrir líf fólks.

4.1 Trúarbragðakennsla og fjölmenning

Eins og ég hef fjallað um fyrir ofan þá er Ísland fjölmenningarsamfélag. Nemendur með annað tungumál en íslensku hafa fjöldað gríðalega á síðustu árum og er því óhætt að segja að fjölskyldur þeirra geti ástundað ólík trúarbrögð og séu með ólíka

menningu. Þess vegna er mikilvægt að kennarinn geti kennit nemendum sínum um ólíka menningarheima, ólík trúarbrögð og að allir þurfi ekki að vera eins án þess að vera hlutdrægur. Nemendur þurfa að finna að átrúnaður þeirra sé ekkert síðri heldur en átrúnaður annarra og enginn sé merkilegri en annar.

Til þess að geta gert þetta þarf kennarinn að hafa góða reynslu af trúarbragðafræði og hvernig á að kenna nemendum trúarbragðafræði. Kennarinn verður að geta sett sínar persónulegar skoðanir til hliðar og ræða almennt um trúarbrögð á hlutlausán hátt.

Margir eru hinsvegar á því máli að ekki eigi að kenna trúarbragðafræði í skólam heldur eigi foreldrar að sjá um þetta umræðuefni. Á síðu Siðmenntar sem stofnuð var árið 1990 er að finna sögur sem fólk hefur skrifað Siðmennt um reynslu sína á trúarbrögðum í skóla. Flest eru þetta foreldrar sem vilja ekki sjá að börn þeirra læri eitthvað um trúarbrögð. Vilja þau meina að áróður sé í skólam og sé verið að þróngva trú kennarans á börnin (Siðmennt 2013). Sumsstaðar er það rétt og er það aðeins skólanum að kenna. Kennarinn þarf að hafa kunnáttu til að kenna nemendum trúarbragðafræði á hlutlausán hátt og því miður er það ekki alltaf þannig. Halldór Reynisson, verkefnastjóri á Biskupsstofu skrifaði grein í ágúst 2005 þar sem hann ræddi um eflingu trúarbragðakennslu í skólam. Hann ræddi þar á meðal um að kristinfræði í skólam hefur fengið misjafna meðhöndlun í gegnum tíðina og er það vegna óöryggi kennara að kenna greinina (Halldór Reynisson, 2005). Einnig segir hann að það sé á ábyrgð skólans að fræða nemendur um hin ýmsu trúarbrögð og verður það mikilvægara með hverju ári eftir því sem fjölmenning á Íslandi eykst en hinsvegar er sé það ekki á ábyrgð skólans heldur heimilanna á að tileinka börnum sínum og ungmennum trú og lífsskoðun. En sé trúarbragðafræði ekki kennd í skólam eykst vanþekking nemenda á öðrum menningarheimum og trúarbrögðum og þar með aukast fordómar.

4.2 Hlutverk og gildi trúarbragðafræðslunnar

Á síðastliðnum árum hefur fjölda tíma í viku í samfélagsgreinum farið fækandi. Samkvæmt Hagstofu Íslands voru kennslustundir í samfélagsgreinum 2,9 og 2,8 í 9. og 10. bekk árin 2009 – 2010 en hefur nú fækkað í 2,8 og 2,7 síðustu árin

(Hagstofan.is, 2013). Nemendum í 8. – 10. bekk eru kenndar samfélagsgreinar rúmlega þrisvar í viku og undir greinum samfélagsfræðarinnar eru landafræði, saga og trúarbragðafræði kenndar. Kennrarar þurfa að forgangsraða hvað af þessu er mikilvægast að kenna og situr trúarbragðafræðin oft á hakanum. Nemendur fá nánast enga fræðslu í trúarbragðafræði og vita þá lítið sem ekkert um trúarbrögð annarra þjóða.

En hvert er hlutverk trúarbragðafræðinnar? Hlutverk trúarbragðafræðinnar er að miðla þekkingu og umburðarlyndi gagnvart eigin trúarbrögðum og annarra (Gunnar J. Gunnarsson, 2005). Skólinn á að geta miðlað þessum upplýsingum á áhugaverðan hátt, sýna nemendum að þetta skiptir máli og jafnvel svarað tilvistarsprungum nemenda. Margir nemendur velta fyrir sér spurningum eins og

„Hvers vegna erum við hér?”

„Er eitthvað fyrir handan eða er lífið búið þegar við deyjum?”

Kennrarar geta svarað þessum spurningum á óhlutbundinn hátt, frætt nemendur um hverju aðrir trúa og leyft svo nemendum að finna svörin sín sjálf.

Í mars 2007 var haldin ráðstefna á Toledo á Spáni þar sem fjallað var um mikilvægi trúarbragðakennslu í opinberum skólum (Toledo Guiding Principles on Teaching About Religions and Beliefs in Public Schools, 2007, bls 11). Niðurstöður þeirrar ráðstefnu voru þessar:

1. Mikilvægt er að kenna nemendum um trú og trúarbrögð svo þau geti virt rétt fólks til að hafa aðrar trúar- og pólitískar skoðanir, eins og til að ná betri skilningi á félagslegri samheldni.
2. Skilningur á trúarbrögðum og trú getur dregið úr átökum sem eru byggðar á skilningsleysi á trúarbrögðum annarra og getur stuðlað að virðingu fyrir réttindum annarra.
3. Skilningur á trú og trúarbrögðum er mikilvægur partur af gæðamenntun. Hún verður að vera til staðar til þess að skilja sögu, bókmenntir og listir auk þess sem hún stuðlar að aukinni menningarlegri víðsýni og skerpir skilning manna á flóknum þáttum í fortíð og samtíð.

4. Að kenna um trúarbrögð er árangursríkust ef henni er blandað við umburðarlyndi og virðingu fyrir rétti annarra, jafnvel þótt fólk tilheyri ekki sömu trú. Trúfrelsi er réttur og ber það með sér þá skyldu að vernda rétt annarra, auk þess að virða allar manneskjur.
5. Viðhorf einstaklings til trúar er ekki næg ástæða til þess að koma í veg fyrir að nemandi læri um trúarbrögð. Mikilvægustu atriði trúarbragðakennslu varða faglega þekkingu auk þess sem almennum viðhorfum og vilja til mannréttinda og trúfrelsi.
6. Nauðsynlegt er að hafa sanngjarna aðlögun á stefnununni til þessss að bregast við sérstökum trúarlegum þörfum til að koma í veg fyrir brot á réttindum sem varðar að trú eða trúfrelsi.
7. Ef grunnskólar hafa trúarbragðakennslu nægilega hlutlausa, er krafa á þátttöku ekki í bága við trúfrelsi og lög (Toledo Guiding Principles on Teaching About Religions and Beliefs in Public Schools, 2007, bls. 13-14).

Þetta rímar mjög vel við nýju Aðalnámskrána frá 2013, þar sem segir að nemendur geti „fengist við og greint viðfangsefni sem snerta trú, lífsviðhorf og siðferði og tengjast spurningum um merkingu og tilgang lífsins.“ eins og „rætt og boríð saman ólík trúar og lífsviðhorf og gert sér grein fyrir hvað er sameiginlegt og hvað sérstætt.“ Einnig eiga nemendur að geta „gert sér grein fyrir hlutverki og margbreytileika fjölskyldna og gagnkvæmum áhrifum hennar á mismunandi tímum og menningarsvæðum.“

Nýja Aðalnámskráin frá 2013 er mjög ólík Aðalnámskránni frá 2007. Í nýju Aðalnámskránni er rætt meira um hæfniviðmið í stað markmiða og eru lagðar áherslur að nemendur skilji ólíkar menningar og trúarbrögð.

Sigurður Pálsson ræðir einnig um mikilvægi og hlutverk trúarbragða í skólum í grein sinni „Trúarbragðafræðsla í skólum, af vettvangi Evrópuráðsins og ÖSE“ frá 2011. Hann ræðir vel um Toledo áætlunina og mikilvægi þess að kennaranemar séu undirbúnir að kenna trúarbragðafræði í skólum á hlutlausán hátt. Hann nefnir að með lengingu kennaranámsins í fimm ár þá ættu kennaranemar að vera reiðubúnir að kenna þetta fag (Sigurður Pálsson, 2011).

5. Umræða og Niðurstöður

Fjöldi nemenda með annað tungumál en íslensku fjölgar með hverju árinu sem líður. Eins og kom fram frá Hagstofu Íslands þá fjölgaði nemendum um 1500 manns sem eru með annað tungumál en íslensku á 14 árum. Þetta er gríðaleg fjölgun á stuttum tíma. Þetta er stór og góð ástæða til þess að kenna nemendum í íslenskum skólum um ólík trúarbrögð og menningaheima til þess að skilningur og umburðarlyndi geti ríkt í samféluginu okkar.

Aðalnámskrá grunnskóla frá 2013 leggur mikla áherslu á að nemendur, með annað tungumál en íslensku og tilheyra ólíkum menningarheimum, séu aðstoðaðir við að ná valdi á íslenskunni til þess að sjálfsmýnd nemenda raskist ekki og svo þeir dragist ekki aftur úr. Einnig er lögð mikil áhersla á að nemendur læri að bera virðingu og skilning fyrir ólíkum menningarheimum og trúarbrögðum.

Of mikið er um fordóma, staðalímyndir og vanþekkingu í samféluginu okkar í dag og er það hlutverk skólanna að útrýma þeim. En til þess að hægt sé að útrýma þeim þá verða nemendur að skilja hvers vegna sumir lifa öðruvísi en þeir. Sem dæmi má nefna skilning á því að einn bekkjarbróðir þeirra borðar ekki svínakjöt og önnur bekkjarsystir þeirra borðar ekki nautakjöt. Nemendur þurfa að skilja hvað sé umburðarlyndi og að enginn þarf að vera eins. Við búum í samfélagi þar sem ólíkir menningarheimar mætast og eignum við að geta lifað í sátt og samlyndi.

En til þess að nemendur geti fengið almennilega kennslu um trúarbrögð þá verða kennrarar að vera öryggir með kennsluna og reyna að setja kennsluna upp á skemmtilegan og áhugaverðan hátt. Þeir þurfa að hafa þekkingu á efninu og geta svarað nemendum á hlutlausán hátt ef þeir hafa einhverjar spurningar um námsefnið. Það er mikilvægt að kennarinn sneiði ekki framhjá spurningum nemenda eða láti eins og málefnið skipti ekki máli. Því það skiptir máli. Kennari má alveg búast við að hafa nemendur með þrjú ólík trúarbrögð í tímanum hjá sér og má hann ekki gera upp á milli eða gera lítið úr trú nemenda sinna. Einnig er mikilvægt að hann kenni nemendum að geta skilgreint trúarbrögð til þess að þeir hafi aukinn skilning á trúarbrögðum og hvers vegna hún sé mikilvæg í lífi fólks.

Eftir lengingu kennaranámsins, úr þremur árum í fimm ár, ættu kennrarar að vera reiðubúnir að kenna trúarbragðafræði á hlutlausan en áhugaverðan hátt í framtíðinni.

6. Lokaorð

Persónulega finnst mér mjög mikilvægt að fjalla um trúarbrögð í skólum. Þetta er áhugavert efni, gríðalega mikil saga inn í þessu efni og hægt að gera kennsluna mjög skemmtilega. Trúarbrögð eru hluti af menningunni og mega þau ekki glatast. Það sem kom mér mest á óvart var hversu mikið nemendum hefur fjölgæð á síðustu árum sem eru með annað tungumál en íslensku. Ég var með fyrirfram ákveðnar hugmyndir um trúarbrögð og trúarbragðafræði en því meira sem ég vann í ritgerðinni því meiri skilning fékk ég á þessu efni.

Ég hef alltaf verið forvitin að vita um ólík trúarbrögð frá því að ég var barn. Mér fannst kristinfræði mjög skemmtileg enda var ég með kennara sem gerði hana skemmtilega. Hún talaði ekki bara um staðreyndir heldur lét hún okkur horfa á kristnina frá mörgum sjónarhornum.

Ég var 13 ára þegar að árásin varð á Bandaríkin árið 2001 og áttaði ég mig á því að ég hafði litla sem enga vitneskju um önnur trúarbrögð heldur en mína eigin trú. Ég fór að hafa mikinn áhuga á öðrum trúarbrögðum og vildi skilja af hverju að móslimar réðust á Bandaríkin. Ég komst fljótt að því að þetta var ekki svona einfalt, móslimar voru saklausir af þessum glæp þrátt fyrir heitar umræður í þjóðféluginu. Í menntaskóla var valáfangi í boði sem hét Saga 413 eða trúarbragðafræði og þurftum við að vera búin með minnst two áfanga í sögu til að komast í þann áfanga. Í fyrsta skipti fór ég í trúarbragðafræði og var þá orðin 18 ára gömul. Þar vaknaði áhugi minn á trúarbrögðum fyrir alvöru. Ég reyndi að fræða fjölskyldu og vini um þessi málefni en kom yfirleitt að læstum dyrum. Þau voru með fyrirfram ákveðnar hugmyndir um trúarbrögð og vildu ekki hlusta. Þegar ég kom í háskóla var ég ekki lengi að ákveða að fara á samfélagsgreinakjörsvið og hef tekið alla trúarbragðaáfanga sem hafa verið í boði.

Það sem mig langar að gera í framtíðinni er að fræða nemendur um ólík trúarbrögð og vinna að því að eyða fordómum og staðalímyndum úr samféluginu. Það er því ástæðan fyrir að ég ákvað að taka þetta efni fyrir í lokaritgerð minni.

Heimildaskrá

- Aðalnámskrá grunnskóla. *Íslenska* (2007). Reykjavík: Menntamálaráðuneytið. Sótt 25. mars 2013 af <http://www.menntamalaraduneyti.is/utgefidefnin/namskrar/adalnamskra-grunnskola/>
- Aðalnámská grunnskóla. *Íslenska*. (2013). Reykjavík: Menntamálaráðuneytið. Sótt 22. apríl 2013 af <http://www.menntamalaraduneyti.is/utgefidefnin/namskrar/adalnamskra-grunnskola/>
- Barnasáttmáli Sameinuðu þjóðanna. (1992). Sótt 3. apríl 2013 af http://www.unicef.is/barna_sattmali_s_th_2
- Björk Helle Lassen, Fríða B. Jónsdóttir og Hildur Blöndal o.fl. Fjölmennning í grunnskóla (2007). Í Hanna Ragnarsdóttir (ritstjóri). *Fjölmennning á Íslandi* (bls 162-163). Ísland: Háskólaútgáfan.
- Björn Þorsteinsson. (2001). *Hvað gekk þessum mönnum til?*. Sótt 25. mars 2013 af <http://visindavefur.hi.is/article.php?id=42>
- Guðrún Pétursdóttir. (2001). *Kynþáttafordómar og leiðir til að vinna gegn þeim*. Reykjavík: Vera 20.3. bls 18 – 19.
- Guðrún Pétursdóttir. (2006). *Hvað er fjölmennningarhyggja? Verður hún að lokum til þess að allir í heiminum tilheyri sömu þjóðinni?*. Sótt 13. febrúar 2013 af <http://visindavefur.is/?id=5746>
- Gunnar J. Gunnarsson. (2005). *Hvers vegna á að kenna kristinfræði og trúarbragðafræði í grunnskólum?*. Sótt 25. mars 2013 af <http://www.kennslaogtru.is/index.php/greinar/ad-kenna-kristni-og-truarbragdafraedi-i-skolum>
- Hagstofa Íslands. (2013). *Mannfjöldi*. Sótt 2. apríl 2013 af <http://www.hagstofa.is/Hagtetur/Mannfjoldi/Rikisfang-Faedingarland>
- Halldór Reynisson. (2005). *Efling á trúarbragðafræðslu í skólum*. Sótt 2. apríl 2013 af <http://tru.is/pistlar/2005/08/epling-truarbragdaedslu-i-skolum>
- Lög um grunnskóla nr. 91/2008*. Sótt 10. maí 2013 af <http://www.althingi.is/lagas/135b/2008091.html>
- Lög um atvinnuréttindi útlendinga nr. 97/2002*. Sótt 3. apríl 2013 af <http://www.althingi.is/lagas/140b/2002097.html>

Lög um íslenskan ríkisborgarárétt nr. 100/1952. Sótt 3. apríl 2013

af <http://www.althingi.is/lagas/140b/1952100.html>

Lög um útlendinga nr. 96/2002. Sótt 3. apríl 2013 af

<http://www.althingi.is/lagas/nuna/2002096.html>

Mannréttindayfirlýsing Sameinuðu þjóðanna. (2008). Reykjavík: Utanríkisráðuneytið.

McGuire, Meredith. (1992). *Religion. The social content.* California: Wadsworth.

Molloy, Michael. (2010). *Experiencing the world's religions: Tradition, challenge, and change.* New York: McGraw-Hill.

Parekh, Bhikhu. (2000). *Rethinking multiculturalism: cultural diversity and political theory.* New York: Palgrave McMillan.

Ragnheiður Kristinsdóttir. (2007). Fullorðinsfræðsla. Í Hanna Ragnarsdóttir (ritstjóri).
Fjölmennning á Íslandi. (bls 224). Ísland: Háskólaútgáfan.

Reglugerð um útlendinga nr. 50/2003. Sótt 3. apríl 2013 af

<http://www.reglugerd.is/interpro/dkm/WebGuard.nsf/key2/053-2003>

Siðmennt.is. (2013). *Trúfrelsissstefna Siðmenntar.* Sótt 2. apríl 2013 af

<http://sidmennt.is/trufrelsi/trufrelsissstefna/>

Sigurður Pálsson. (1997). *Kristinfræði, siðfræði og trúarbragðafræðsla í skyldunámi.*
Um þróun inntaks, kennslu og stöðu greinarinnar frá siðbót til nútíðar.

Sótt 18. mars 2013 af

<http://www.ismennt.is/vefir/namskra/samfelag/kristinfraedi/SAGAN.PDF>

Sigurður Pálsson. (2011). *Trúarbragðafræðsla í skólum: Af vettvangi Evrópuráðsins og ÖSE.* Sótt 8. maí 2013 af <http://netla.hi.is/arslok-2011>

Sigurður Pálsson. (2011). *Uppeldisréttur: Um rétt foreldra til að tryggja trúarlegt og siðfræðilegt uppeldi barna í samræmi við eigin sannfæringu.* Reykjavík:
Pedagogos.

Stjórnarskrá lýðveldisins Íslands nr. 33/1944/1995. Sótt 3. apríl 2013 af

<http://www.althingi.is/lagas/140b/1944033.html>

Toledo Guiding Principles on Teaching About Religions and Beliefs in Public Schools.
(2007). Warshaw: OSCE Office for Democratic Institutions and Human Rights
(ODHIR). Sótt 25. mars 2013 af <http://www.osce.org/odahr/29154>

Þorsteinn Helgason. (2006). *Hverjir stóðu raunverulega að Tyrkjaráninu?* Sótt
25. mars 2013 af <http://visindavefur.is/?id=5770>

Önundur Páll Ragnarsson. (2008). *Útlendingum séð fyrir betri íslenskukennslu.*

Sótt 3. apríl 2013 af <http://www.mbl.is/greinasafn/grein/1219374/>